

Received / Geliş
17.07.2017

Article History
Accepted / Kabul
06.09.2017

Available Online / Yayınlanma
15.10.2017

NEWS DISCOURSE: PRESENTATION OF NEWS REGARDING HEALTH SECTOR THE“ YOUR DAUGHTER IS DEAD” NEWS

HABER SÖYLEMİ: SAĞLIK SEKTÖRÜNE YÖNELİK HABERLERİN
SUNUMU “KIZIN ÖLDÜ” HABERİ¹

Ali BÜYÜKASLAN²
Ahmet Serkan OKAY³

Abstract

Communication is a phenomenon that develops rapidly in today's world and provides interaction among people. Technology, like every other area, shows its presence in the field of communication. Almost every sector adapts itself to this new situation, many sectors from the health sector to the media, have been influenced by globalization and started to use new communication technologies. Today, through the mass media, states, societies, groups, communities, media organizations are aiming to provide news flow in the framework of their own ideological rhetoric. Throughout the study, in which the media's own news discourse is addressed, it is aimed to examine an incident related to the health sector, by the “news discourse analysis”. On September 17, 2015, in the incident that occurred in Karaman, the last dialogue between the doctor and the patient was taken as "scandal" in the news headlines. The incident has found wide impact at the local and national level. The news texts related to the event were analyzed by Van Dijk's Critical News Discourse Analysis method by using the related news at www.gazetevatan.com, www.sondakika.com and www.ensonhaber.com. In the internet news sites where the new media environment is widely used, the discourse of the news about the health sector has affected the view of society in the health sector. The lack of information given by the doctor in the news article has caused the importance of communication in health to be emphasized once more. Conclusions have been drawn in the text of the analyzed news that there are concern about communication in the health sector and that healthcare personnel might need professional support about communication.

Anahtar Kelimeler: News discourse, Critical discourse analysis, Health Communications, Van Dijk,

Özet

İletişim, günümüz dünyasında hızla gelişen ve insanlar arasındaki etkileşimi sağlayan bir olgudur. İletişime yön veren teknoloji, her alanda olduğu gibi iletişim alanında da varlığını göstermektedir. Hemen her sektör bu yeni duruma kendini uyarlamış, sağlık sektöründen medyaya birçok sektör, küreselleşmeden etkilenerek yeni iletişim teknolojilerinden yararlanmaya başlamışlardır. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla günümüzde devletler, toplumlar, gruplar, cemaatler, medya kuruluşları, kendi ideolojik söylemleri çerçevesinde, bilgilendirmeyi, haber akışını sağlamayı amaçlamaktadırlar. Medyanın kendi haber söyleminin ele alındığı bu çalışmada, sağlık sektörüne ilişkin bir olayın haber söylem analizi yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. 17 Eylül 2015 tarihinde Karaman'da meydana gelen olayda, hastayakını doktor arasındaki geçen diyalog haber manşetlerinde, “skandal” olarak yer almıştır. Olay, yerel ve ulusal basında geniş yankı bulmuştur. Olayla ilgili yapılan haberlerin söylem ana lizi ile çözümlenmesi amaçlanmıştır, www.gazetevatan.com, www.sondakika.com ve www.ensonhaber.com internet haber sitelerinde olayla ilişkili verilen haber metinleri Van Dijk'in Eleştirel Haber Söylem Çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir. Yeni medya ortamının yaygın kullandığı internet haber sitelerinde sağlık sektörüyle ilgili çıkan haberlerdeki söylemlerin toplumun sağlık sektörüne bakış açısını etkilemiştir. Haber metinde verilen doktorun eksik ve yanlış bilgi vermesi, sağlıkta iletişimin öneminin bir kez daha vurgulanmasına neden olmuştur. Çözümlenen haber metinlerinde

¹ Bu çalışma, 18-20 Mayıs 2017 tarihleri arasında Antalya'da Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç.Dr. İstanbul Medipol Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi, abuyukaslan@medipol.edu.tr

³ Arş. Gör., İstanbul Medipol Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim elemanı, aokay@medipol.edu.tr

sağlık sektöründeki iletişim konusunda sıkıntılarının varlığı ve sağlık personellerinin sağlıkta iletişim konusunda, profesyonel bir desteğe ihtiyaçlarının olması gerektiğini yönünde sonuçlar çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Haber Söylemi, Eleştirel Söylem Analizi, Sağlıkta İletişim, Van Dijk,

Eleştirel Söylem Analizi ve VanDijk'in Haber Söylem Analizi

Sosyal bilimlerde gittikçe artan bir öneme sahip olan söylem çözümlemesi, yorumlamacı ve nitel araştırma yöntemlerinden biri olarak görülmektedir. Nitel araştırmalar "olguların, kavramların, sosyal gerçekliğin ve sosyal dünyanın" içinde yaşayan insanlar için ne anlama geldiğini araştırmaktadır. Söylem çözümlemesi dilin, "fenomeni" nasıl oluşturduğunu inceleyen bir yöntem olarak söylemi, sosyal dünyanın en önemli ögesi olarak görmekte ve sosyal dünyanın ancak söylemin incelenmesi ile anlaşılabilirliğini savunmaktadır (Gür,2013:186).

Söylem, dilbiliminde dilin kullanım biçimi olarak tanımlanmakta olduğu gibi bir dilsel eylemde bulunma biçimidir. Söylem bir kişinin iletişim kurmak amacıyla kullandığı bir dil olarak görülmemekle birlikte, aynı zamanda iki kişi arasında sürüp giden karşılıklı iletişimi, dilbilimsel kuralları ve gelenekleri de kapsamaktadır(Devran,2010:25).

Eleştirel söylem çözümlemesi, toplumsal etkileşimin dilsel bir biçim alan veya bir kısmı dilsel olan çeşitli düzeylerini çözümlemeye yönelik bir eleştirel yaklaşımdır. Eleştirel söylem analizi, söylemi toplumsal pratiklerin bir biçimi olarak görülmektedir. Yani, dil ve toplum arasındaki ilişkiye odaklanırken söylem dışındaki başka toplumsal pratiklerin varlığını korumaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi, dil içinde açığa vurulduğu haliyle hakimiyetin, ayrımcılığın, gücün ve denetimin açık olduğu kadar örtük yapısal ilişkilerini çözümlemeye çalışan bir söylem çözümleme yaklaşımıdır. Toplumsal eşitsizliklerin dil kullanımıyla nasıl ifade edildiğini, işaret edildiğini, kurulduğunu ve meşrulaştığını soruşturmayı amaçlamaktadır (Dursun,2007:335-344).

Çalışmada yer alacak olan Teun A. Van Dijk, söylem analizini; başat olarak toplumsal güç kullanımından kaynaklı suistimal ve tahakküm süreçleri ile toplumda cereyan eden ve her yeni gün yeniden üretilen toplumsal eşitsizliklere dair - bir yandan toplumsal diğer yandan da siyasal bağlam içerisinde- direnç göstermekte olan metin ve diyalojilerin incelenmesine yönelik bir çözümleme biçimi olarak tanımlamaktadır. Teun A. Van Dijk'a göre, eleştirel söylem analizi içinde medya söylemlerine bakıldığında, kitle iletişim araçlarının sunumunda stereotipleştirme, önyargı, cinsiyetçi ya da ırkçı imajlar, metinlerde, fotoğraflarda ve görüntülerde ortaya çıkmaktadır (Kula,2001: 191).

Van Dijk'a göre, haber söylem çözümleme yöntemi: Metnin içeriği, retorisi, semantiği ve anlatı yapısı olarak formüle etmiştir. Bu yöntemde makro yapı ve mikro yapı olarak tasarlanmış olup mikro yapı bağlamında metnin sesleri, sözcüleri cümle yapıları ve anlamları irdelenerek analiz yapılmaktadır. Makro yapı çözümlemesinde ise metnin teması, tematik yapısı ve konusu gibi söylemin tüm boyutları ele alınarak analiz yapılmaktadır (Devran:2010,64).

Van Dijk'in haber söylem analizinde metnin bölümleri ve paragrafların söylemleri üzerine odaklanılmalıdır. Tematik yapıda, metin içerisinde yer alan sebep sonuç ilişkisine (condition/cause veya consequence) ve haberdeki en baştaki konusundan en alttaki konusuna kadar en üst düzeydeki konudan en alt düzeydeki konuya kadar inceleme yapılarak haberin tematik analizi yapılabilmektedir. Makro yapı analizinde metin paragraflarında yer alan konuları, konuyla alakalı diğer alanları da ele alarak cümleler ile ifade edilebilir. Metnin ses, sözcük, cümle yapısı ve anlamlarını kapsayan mikro yapıda söylem stili ele alınarak aynı haberin farklı stilde nasıl ele alınması

gerektiği konusunda yorumlanmaktadır. Yaş, cinsiyet, eğitim, statü, sınıf, etnik aidiyet gibi unsurlar dilin farklı bir biçimde ifade edilmesini belirleyen en önemli faktörlerdir. Örneğin, askerlerin, öğretmenlerin, doktorların, karadenizlilerin, sporcuların veya bilim adamlarının kendilerine özgü söylemleri vardır (Devran,2010:65).

Haber söylem analizinde özellikle dikkat edilmesi gereken, sözcükleri yapısal olarak irdelemek ve kullanım yerine bakmaktır. Belirli sözcükler haber yazarı tarafından özellikle vurgulanarak yer vermesi, yazarın niyetini, ideolojisini ortaya koymaktadır. Örneğin, haber metnini okurken "terörist" sözcüğü yerine "özgürlük savaşçısı" olarak yer verilmesi yazarın vurgulamak istediği niyet ve ideolojiyi ele vermektedir.

Haber metinlerindeki retorik çözümlenmesi hususunda Van Dijk şu konulara vurgu yapmaktadır:

1. *Olayın açıkça ifade edilmesi*
 2. *Metin içerisindeki olaylar arasında güçlü bir biçimde sebep sonuç ilişkilerinin kullanılması*
 3. *Metnin duygusal bir biçimde ifade edilmesi*
1. *Olayın açıkça ifade edilmesi:* Olayın açıkça ifade edilmesi haber metninin doğruluğunu kanıtlayıcı olayın şahitleri, güvenilir kaynakları ve profesyonellerin desteğinin alınması veya kanaat önderlerinin, açıklama yapılarak, olayın kesin bir enfomasyona dayandığını ikna etme çabasıdır. Doğrudan alıntılar yapılarak da metnin doğruluğu hususunda destek sağlanmaktadır.
 2. *Metin içerisindeki olaylar arasında güçlü bir biçimde sebep sonuç ilişkilerinin kullanılması:* Bir olaya sebep olan olayların akabindeki sebep sonuç ilişkisinin irdelenmesi ve önceki olaylara dayanarak olayın doğruluğuna ilişkin belgeler gösterilmesidir.
 3. *Metnin duygusal bir biçimde ifade edilmesi:* Metin, içerisinde olayın retorikini sağlayacak duygusal ifadelerle desteklenebilmektedir. Haberin kültür yapısına göre duygusal sözcükler kullanarak olaya ilişkin uzun süre hafızalarda tutulma imkanı sağlamaktadır (Devran,2010:66-67).

Van Dijk'in söylem çözümlenmesindeki makro ve mikro yapılar olarak ele alınan haberler, Özer'in (2011:8) de belirttiği gibi aşağıdaki şekilde incelenmektedir:

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

- a. Başlık/lar
- b. Haber Girişi
 1. Spot/lar
 2. Spotlar olmadığında haber metninin ilk başlığı alınmalıdır. Haber tek paragraftan oluşuyorsa paragrafın ilk cümlesi alınmalıdır.
- c. Fotoğraf

2. Şematik yapı

- a. Durum
 1. Anaolayın sunumu
 2. Sonuçlar

3. Arda lan Bilgisi
4. Bağ lam Bilgisi
- b. Yorum
 1. Haber Kaynakları
 2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

B. Mikro Yapı

1. Semantik Çözümleme

- a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması
- b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

2. Bölgesel Uyum

- a. Nedensel İlişki
- b. İşlevsel İlişki
- c. Referansal İlişki

3. Sözcük Seçimleri

4. Haber Retoriği

- a. Fotoğraf
- b. İnanandırıcı Bilgiler
- c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

İnternet sitelerindeki haberlerin, Van Dijk'in haber söylem analizi yöntemiyle makro ve mikro yapıya göre analizi yapılabilmektedir. Son dönemlerde sağlık sektöründe hasta doktor ilişkisini dile getiren haberlere sıklıkla yer verilmesi ve özellikle irdelenen haberlerde sağlık iletişimi ile ilgili haberlerin yapılması, bu çalışmanın sağlık sektöründeki aksaklıkların medyaya nasıl yansıdığı hususunu da aydınlatmaya yarayacaktır. Van Dijk'in söylem çözümlemesi modelinin seçilmesinin nedeni, haberin yapısının ve daha dikkate değer olansa, haberin ideolojik sunumunun ortaya çıkarılmasının önem kazanmasıdır.

Araştırmadaki Yöntem

Son dönemlerde sağlık sektörüyle ilgili medyada yer alan haberlerde, sağlık personeline yönelik şiddet içeren saldırıların yanı sıra, hasta-doktor, doktor-hasta ilişkisi, sağlık personeli ve hasta yakını arasındaki ilişki de sebepler ve sonuçlar açısından ele alındığında, sağlıkta iletişimin önemli olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda incelenen haber metinleri nitel araştırma yöntemlerinden diskors/söylem analizi yöntemiyle ele alınacaktır. Söylem analizi, metinselliğin çok ötesinde yalnızca metinlere değil tüm sembollerini, şekillerini, metinlerin kullanım şekillerini ve çeşitli hiyerarşik güç ilişkilerini ortaya çıkaran geniş kapsamlı bir akımdır (Erdoğan,2012:123). Bu bağlamda haber metinleri eleştirel söylem analizinin önemli kuramcılarında olan VanDijk'in haber söylem analizindeki makro ve mikro söylem değerlendirmeleri bağlamında ele alınacak ve yorumlanacaktır. Bir söylem çözümlemecisi, Van Dijk'a göre, "metnin öncelikle ne söylediği, neyle ilgili olduğu, yani metnin anlamı üzerinde durmalıdır". Bu husustan yola çıkarak, haberin üst yapı örgütlenmesi olan haber üst başlığı ve alt başlıklarına bakmamız gerekecektir. Sonrasında ise, haber başlık ya da alt başlıklarından, Van Dijk'in makro önermeler olarak adlandırdığı temalara; haberdeki hakim semantik yapıya bakılacaktır.

Haberler internet gazeteciliğinde var olan yapısal duruma göre incelenecektir. İnternet gazeteciliğindeki haberin retoriği ve hiyerarşisine göre makro ve mikro söylem açılımı ele alınacaktır.

Araştırmadaki Örneklem

Nitel araştırma yöntemlerinin sıkça kullandığı amaçlı örneklem içerisinde var olan tipik olay örneklemleri ile araştırmanın örneklemleri belirlenmiştir. Tipik durum örnekleminde, örneklemin araştırma problemi ile ilgili olarak evrende yer alan çok sayıdaki durumdan tipik olan biriyle oluşturulmaktadır. Bu bağlamda, evren içerisinde yer alan haberlerin yerel haber sitelerinden ve ulusal haber sitelerinden ele alınarak tipik olay örneklemleri oluşturulacaktır. Haber söylem analizinde ele alınacak olan haber, Karaman'da yaşanmış bir hasta-doktor ilişkisindeki haber değeri olan diyaloglar betimlenerek haber sayfalarında yer almıştır. Bu haberden hareketle 17 Eylül 2015 ve 19 Eylül 2015 tarihleri arasındaki internet gazetelerinde yer alan olaya ilişkin haberler incelenip analizi yapılacaktır.

Analizi yapılacak olan haberler, www.ensonhaber.com, www.sondakika.com ve www.gazetevatan.com internet haber sitelerinden alınarak irdelenecektir. Bu haber sitelerinin haber kaynaklarını, üyesi oldukları haber ajansları oluşturmaktadır. Bu bağlamda irdelenecek olan haberlerin söylem analizi bağlamında ele alınarak incelenmesi ve haber kaynaklarını ulusal haber ajanslarının oluşturduğu bu sitelerin haberlerinin güvenilirliği bir ön kabul olarak düşünülmektedir. Medyadaki haberlerin söylem analizinin bir yöntem olarak kullanıldığı araştırmalarda haber kaynakları, güvenilirlik ya da güvenilir olmama açısından değil haberin sunuluşu açısından ele alınıp incelenmektedir.

Van Dijk'a (1988) göre, haberde kullanılan retorik biçimin aksine yazınsal formasyonda istifade edilen; sözcük tekrarları, sözcüklerin hangi alternatif sözcüklerle ikame edileceği ya da söz dizimlerinin anlamsal farklılıklarına açıklık getirmek ya da işlevi toplumsal bağlamlarda oluşabilecek farklılıklara işaret etmek olan dilbilgisel yapıya dönük tercihlerden öte, haber yapıcısının tüm bu dilbilgisel tercihleri, genel yazınsal örgütlülüğün pekiştirilmesi ve dinleyici ya da okurun metinsel bilgiyle olan ilişkisini inşa etmek noktasında nasıl kullandığıyla ilişkilidir.

Karaman'da Meydana Gelen Hastane Vakasındaki Haberlerin Çözümlemesi

16 Eylül 2015 tarihinde Karaman'da meydana gelen olayda, Karaman Devlet Hastanesi acil servisindeki olay medyada haber olmuştur. Mısır tarlasında çalışmakta olan babasına yardım etmek üzere tarlada bulunan kızın damlama su hortumunun kopması sonucu yaralanması ve hastaneye kaldırılmasının ardından, doktorun kızın babasına yapmış olduğu açıklamanın skandal olduğunu gösteren haber metinleri yazılmıştır. Olayın acil servise yansıyan bir kaza olmasının ötesinde; kazazede çocuk hastaneye geldiğinde hâlâ yaşıyor olduğu halde, acil servis doktorunun gerekli bütün müdahaleler yapılmadan çocuğun ailesine, "Çocuğunuz öldü amca!. . Buraya geldiğinde zaten ölüydü." şeklinde yaptığı açıklama medya açısından, acil servise gelen bir kaza olayından daha çok, doktorun yaptığı bu açıklamayla haber değeri taşımıştır.

Karaman'da hastanede yaşanan doktor hasta arasındaki eksik ve yanlış bilgilendirmeden kaynaklanan bu olay, habercilerin dikkatini çekerek ulusal ve yerel basında geniş yankı uyandırmıştır. Olayın ardından 17 Eylül 2015 tarihinde gazetevatan internet gazetesinde çıkan haberin başlığı, alt başlığı ve içeriği tematik, biçim ve retoriğe göre incelenmiştir.

17 Eylül 2015 tarihinde www.gazetevatan.com internet gazetesinde yer alan başlık ve alt başlık şöyledir:

Başlık: Doktor, bakmadan 'kızın öldü' dedi, baba yıkıldı.

Alt Başlık: Bilinçsiz doktor, "Kurtaramayacağız, geldiğinde zaten ölüydü" deyince küçük kızın babası böyle yıkıldı. Ancak kısa süre sonra Tuba'nın yaşadığı anlaşıldı.

İçeriği: Karaman'da tarlada damlama su sistemine ait hortumu toplamak için makaraya saran babası Refik Ekinci'ye yardım eden 12 yaşındaki Tuba Nur Ekinci, kopan hortumun boynuna isabet etmesi sonucu ağır yaralandı. Yolda duran kalbi, hastanede yapılan müdahaleyle yeniden çalıştırılan Tuba Nur, Konya'ya sevk edildi. Doktorlar duran kalbini çalıştırmak istedikleri sırada acil serviste görevli başka bir kadın doktor, "Kurtaramayacağız. Kaybettik. Buraya geldiğinde de ölüydü" demesi üzerine baba Ekinci fenalaştı. Tuba Nur doktorların çabasıyla hayata döndürülerek yoğun bakıma alındı. Yoğun Bakım Ünitesi'nde tedavi altına alınan Tuba Nur'un, hayati tehlikesinin devam ettiği öğrenildi.

Doktor, bakmadan 'kızın öldü' dedi, baba yıkıldı

17 Eylül 2015 Perşembe - 2:30

Bilinçsiz doktor, "Kurtaramayacağız, geldiğinde zaten ölüydü" deyince küçük kızın babası böyle yıkıldı. Ancak kısa süre sonra Tuba'nın yaşadığı anlaşıldı.

Fotoğraf 1: 17 Eylül 2015 gazetevatan haber sitesinin manşeti

Yine 17 Eylül 2015 tarihinde *www.ensonhaber.com* internet haber sitesinde söz konusu hastanedeki olayın yankılarının yer aldığı başlık ve içeriği şöyledir:

Başlık: Babaya Kızın Öldü Diyen Acımasız Doktor Görevden Alındı

Alt Başlık: Karaman'da bir babaya, ölmeyen kızını "öldü" diye söyleyen doktor, görevden alındı.

İçeriği: Karaman'da bir kaza sonrası tedavi altına alınan kızın babasına, bir doktor "Kızın öldü, geldiğinde ölüydü zaten baygın değildi" demesi üzerine baba fenalık geçirmiş ancak kızı aslında ölmemişti.

DOKTOR HAKKINDA SORUŞTURMA BAŞLATILDI

Bu olay sonrası, Karaman Devlet Hastanesi'nde yaşanan bu olay nedeniyle doktor E. Ö. hakkında soruşturma başlatıldığı açıklandı. Konuyla ilgili yazılı açıklama

yapan Karaman Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreteri Dr. Ayhan Erenoğlu, şunları söyledi:

"TÜM MÜDAHALELER YAPILDI"

"Karaman Devlet Hastanesi Acil Servisinde tedavi altına alınan 12 yaşındaki T. N. E'nin hayati tehlikesi bulunmasına rağmen acil hekimi Dr. E. Ö. tarafından hasta yakınlarına deontolojiye uymayan üslupla durumunun anlatılmasını Karaman Kamu Hastaneleri Genel Sekreterliği olarak uygun ve kabul görmediğimizi kamuoyunun bilgisine sunuyoruz. Dün sabah saatlerinde Karaman'ın Kılbasan köyünde babasına yardım eden T. N. nin tarlada geçirdiği kaza sonucu 112 ekipleri tarafından Karaman Devlet Hastanesine nakli yapılarak burada gereken tüm müdahaleler yapılmıştır.

Fotoğraf 2: www.ensonhaber.com sitesinde yer alan haberin fotoğrafı

"YASAL İŞLEM BAŞLATILMIŞTIR"

Ancak, nöbetçi hekimin özensiz ve anlayıştan uzak biçimde, ailesiyle girdiği diyalog yerel ve ulusal medyada olumsuz şekilde yer almıştır. Hiçbir şekilde tasvip etmediğimiz bu haberden dolayı Genel Sekreterliğimiz tarafından söz konusu hekim hakkında yasal işlemler başlatılmıştır. Bizler, insanlık için en önemli olan sağlık sektöründe, hastalarımızın en zor anlarında yanında olan bir mesleğin mensuplarıyız. Bu görev bilinciyle, gerek hasta gerekse de hasta yakınlarıyla girilen iletişimde doğru dilin kullanılması gerektiğine inanıyoruz. Çoğu zaman sağlık çalışanlarından korku ve endişe içinde açıklama bekleyen hasta yakınlarına karşı ciddi ama şefkatli, insancıl bir üslupla diyalog kurulmasının zorunluluğunu savunuyoruz. Bugün Birliğimize bağlı kurumumuzda yaşanan bu elim olaydan dolayı duyduğumuz üzüntümüzü tüm kamuoyunun bilgisine sunuyor, küçük hastamız T. N 'ye acil şifalar ailesine de geçmiş olsun dileklerimizizi iletiyoruz"

KARAMAN VALİLİĞİ: DOKTOR GÖREVİNDEN UZAKLAŞTIRILDI

Karaman Valiliği, Devlet Hastanesi'nde dün yaşanan olayın ardından o doktor hakkında soruşturma başlatılarak görevden uzaklaştırıldığını açıkladı. Konuyla ilgili olarak Karaman Valiliğinden yapılan yazılı açıklama şöyle;

"Karaman Devlet Hastanesi acil servis doktoru görevinden uzaklaştırıldı. İlimiz Kılbasan köyünde tarla işlerinde babasına yardım ederken kaza sonucu ilk tedavisi için Karaman Devlet Hastanesi acil servisine getirilen bir vatandaşımızın tedavisi sırasında, acil servis doktoru ile ilgili olarak 16. 09. 2015 tarihinde ulusal basında yazılı ve

görüntülü haberler yer almıştır. Konu ile ilgili olarak Karaman Valiliğince Acil servis hekimi Dr. Ebru Özkara hakkında soruşturma başlatılarak görevinden uzaklaştırılmıştır"

Karaman'daki olay diğer bir haber sitesinde, www.sondakika.com internet haber sitesinde başlık ve içerik olarak aşağıdaki şekilde yansımıştır:

Başlık: Acılı Babaya "Kızın Ölü" Diyen Doktordan Skandal Savunma: Onun Seviyesine İndim

Alt Başlık: Karaman'da 12 yaşındaki Tuba Nur Ekinci'yi getirdiği hastanenin kapısında bekleyen babaya, "Ölü o ölü" diyen doktor E. Ö. , "Benim hatam halk diliyle konuşmak" dedi.

İçeriği: Karaman'da tarlada hortumun boynuna çarpmasıyla yaralanan kızı 12 yaşındaki Tuba Nur Ekinci'yi getirdiği hastanenin kapısında bekleyen babaya, "Kızını kaybettik" diyen Pratisyen Hekim E. Ö. , sosyal paylaşım sitesi Twitter'dan kendini savundu. Valilik tarafından hakkında soruşturma başlatılıp, görevden uzaklaştırılan E. Ö. , Twitter'daki sayfasında, "Videoyu izleyin benim hatam halk diliyle konuşmaktır bu da karşımdakinin seviyesine inmem içindir" dedi. E. Ö. 'nün ayrıca, "Bizler dereceyle okumuş ve kafa yormuş insanlarız, bu ülkenin beyinleriyiz" ifadesi de dikkati çekti.

Olay, geçen çarşamba günü saat 11.00 sıralarında Karaman merkeze bağlı Kulbasan Köyü'nde meydana geldi. Refik Ekinci, kızı Tuba Nur Ekinci ile birlikte mısır tarlasındaki damlama su sistemine ait hortumları toplamak için traktörün arkasına bağladığı sistemle makaraya sarmaya başladı. Bu sırada kopan hortum, babasına yardım eden Tuba Nur'un boynunu isabet etti. Ağır yaralanan Tuba Nur, babası Refik Ekinci tarafından traktörle Karaman'a hastaneye götürülmek için yola çıkarıldı. Yolda, çağrılan 112 Acil Servis ambulansına aktarılan Tuba Nur Ekinci'nin kalbinin durduğu belirlendi. Ambulansla Karaman Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Tuba Nur Ekinci, tedavi altına alındı.

Semantik yapı (Temalar)

Van Dijk'e göre mikro ve makro önermelerden oluşan haber anlatıları aynı zamanda bir ya da birden çok söylem ve tema da barındırabilir. Çalışmamıza konu olan haber metnindeki temaları şu şekilde sıralayabiliriz:

Hasta- doktor, doktor- hasta ilişkisinde sıradanlık söz konusu olmuştur.

Doktor -hasta, doktor – hasta yakınları arasındaki bilgilendirmenin yanlış verilmesiyle ortaya çıkan sonuçlar 'skandal' olarak tabir edilmiştir.

Doktor, hastanenin hasta haklarında yer alan bilgilendirme ve bilgi isteme maddesindeki hasta yakınlarına bilgi verme eğilimini eksik ve yanlış kullanmıştır.

Eksik ve yanlış kullanılan bu bilgi, toplumsal ve kültürel normlar çerçevesinde doğru söylem dahi olsa etik ilkeler çerçevesinde hareket edilmelidir.

Bu olayın haber olması ve haberde doktorun görevini kötüye kullanan biri olarak yansıtılması, toplumun doktora olan bakış açısını etkileyebilmektedir.

Alt başlıkta yer alan doktorun konuşması: "Kurtaramayacağız, geldiğinde zaten ölüydü" sözü sağlık sektöründe ilk yardımın yapılmadığı endişesini tetiklemekte olup, ambulans ve ilk yardım sağlık ekipleri hakkında olumsuz yargıların oluşmasına yol açabilecektir.

Haber içeriğinde yer alan vakanın nasıl meydana geldiği anlatılmış ve olayda çocuğun çalışırken yaralandığı belirtilmiştir. Kızının tarlada çalışırken yaralanması ve doktorunda eksik ve yanlış bilgi vermesinden ötürü kızının öldüğünü sanan babanın, hem kızını kaybetmiş olmanın acısıyla büyük bir yıkım yaşaması hem de onu tarlada

çalışmasına izin vermesinden ötürü duyduğu pişmanlık nedeniyle yaşadığı çöküntüyü gösteren bir haber içeriği hazırlanmıştır. Bu durumun, Türkiye’de, çocuk işçilerin çalıştırılması konusunda yapılan tartışmaları da çağrıştıracak şekilde ele alınması ve haber içeriğinin de bu doğrultuda bir söylemle, çocuk işçilerin çalıştırılması vurgusunun yapılarak hazırlanması haberin hazırlanışında dikkat çekici olmuştur.

Kültür ya çok genel bir biçimde insanın yaşamını bütün öteki yaşam biçimlerinden temelde ayıran şey olarak ya da daha özgür bir biçimde yapısal ya da tarihsel bakımdan bir uygarlığı oluşturan çeşitli kültürlerden birini oluşturan şey olarak da karşımıza çıkar. Hollandalı bir sosyolog olan Hofstede de, kültür kavramı üzerinde çalışmalar yapmış olup, kültürü değişik boyutlarıyla ele alarak, toplumsal ve bireysel davranış formlarından hareketle toplumları belirlediği özelliklere göre sınıflandırarak, toplumların kültürel davranış boyutlarını ortaya koymuştur. Geert Hofstede, temelde kültürleri ulusal (national) ve organizasyonel (organizational) olarak ikiye ayırmaktadır. Kültürler arası iletişim alanında önde gelen isimlerden olan Hofstede’in kültür boyutlar yaklaşımı iletişim çalışmaları için önem taşımaktadır.

Hofstede, 40 ülkedeki 116 IBM çalışanı üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında ortaya koyduğu kültürel davranış boyutlarından biri olarak tanımladığı ‘güç mesafesini’ aşağıdaki şekilde açıklamaktadır:

Güç Mesafesi (Power Distance): Grup üyeleri arasındaki güç dağılımının ne derece eşit algılandığını ve konuyla ilgili hissetme, düşünme ve davranış eğilimlerini kapsamaktadır. Güç mesafesinin az ya da çok olduğu kültürler; insanlar arası eşitliğe verilen önem, bireylerin yaşam biçimleri ve gelir düzeyleri arasındaki farklılıklar, hiyerarşik yapıya yatkınlık, liderlerin kullandıkları güç kaynakları arasındaki farklılıklar, karar verme ve katılım gibi değişkenler açısından ayırt edici özellikler taşımaktadır (Panayircı,2009:31).

Güç mesafesi, Türkiye’de daha çok baskın olarak var olan doktorların erişilemez bir insan olarak görülme olgusunu desteklemektedir. Türkiye’de diğer Avrupa ülkelerine istinaden doktor başına düşen hasta sayısının bir hayli çok olması, yetişen doktor sayısının da az olması neticesinde, Türk kültüründe eskiden beri gelen doktorların güç parametresi dağılımında en üst seviyede bulunmalarını sağlamıştır. Bu bağlamda Hofstede’nin güç mesafesi parametresine bağlı olarak doktorların üst seviyede kabul görmesini zedeleyen ve onların alt seviyedeki sınıfla iletişiminde çıkan skandalın doktorların güç mesafesindeki yerini tartışılır hale getirmiştir.

Sağlık sektörü toplum içerisinde ciddi bir kurum olarak tanımlanması ve sektörün herhangi bir yanlışa mahal vermesinin insan canına mal olacağı olgusu toplum içerisinde yerleştiğinden, bu haberin sağlık sektörü açısından önemli bir kriz durumuna gelmesine neden olmuştur.

Biçem ve Retoriği

Mikro yapıda bahsedilen biçem ve retoriğe bakıldığında söz konusu olayla ilgili haberlerde cümle yapıları ve fotoğrafın nerede ve nasıl koyulduğu üzerine yapılan analize göre; haber cümlelerinde aktif yapıda cümleler kullanılarak haber dinamiği sağlanmaktadır. Bu yapıda cümleler kullanılarak da haberin retoriği artırılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda haberde etken yapıya başvurulmuş olup eylemi yapana cümlede yer verilmesi cümlenin ikna değerini artırmasını sağlamıştır.

İnternet gazetesinde yer alan haber başlığı ve alt başlığı destekleyen bir fotoğraf koyarak haberin okunurluluğu artırılmıştır. Haberde babanın dizlerinin üstüne çökmesi anını veren fotoğraf karesinde haberin başlığını desteklemiştir. Babanın harap biçimde olduğunu ve babanın bu duruma düşmesinde doktorun söyleminin

etkili olduğunu savunan haber söylemi yukarıda verilen fotoğraf kareleriyleolayın destekler mahiyete bürünmüştür.

Söz dizimi açısından normal bir manşet olarak görülse de başlıkta yer alan 'bakmadan' sözcüğü doktorun gerekli tüm müdahaleler yapılmadan, çok aceleci bir şekilde hareket ederek sonuca vardığını ifade etmektedir. Bu sözcükle doktorun işlevsizliği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Başlıkta doktorun işlevsizliğinin ön plana çıkarılmaya çalışılmasını destekleyen alt başlık kullanılmıştır. Alt başlıkta bulunan 'bilinçsiz doktor' tabirinin kullanılması doktorun hastaya yanlış bilgi verdiğini pekiştirmek amaçlı kullanılmıştır.

Habere, alt başlıktaki 'yıkıldı' sözcüğüyle babanın o andaki durumunu anlatmak için duygusal bir ifade verilmesi amaçlanmıştır. Verilen bu duygusal ifade ile de hafızalarda uzun süre yer etmek amacıyla duygusal bir bakış açısı ortaya konularak haberin retorikliği artırılmaya çalışılmıştır.

Haber içeriğinde olayın anlatımında yaralanan Tuğba Ekinci'nin babasına mısıır tarlasında yardım ederken bir ihmal sonucunda yaralandığı söylenmiştir. Bu da olayı başka bir boyuta çekerek çocukların çalıştırılması konusunda hata yapıldığını gösterir söylemler kullanılarak haberin retorikliği desteklenmiştir.

Karaman valisinin söz konusu olay hakkında yaptığı açıklamaya yer verilmiştir. Açıklamada, doktorun görevini kötüye kullandığı, bu yüzden görevden uzaklaştırıldığı belirtilen paragrafın verilme amacı, kanaat önderlerini haber içeriğine katılarak olayın retorikliğinin güçlendirilmeye çalışılması olmuştur.

Alt başlıkta, kızının öldüğünü söyleyen doktorun sözlerine yer verilmesi ve babanın o anda yapmış olduğu eylemi vermesinin ardından kızın sağlık durumu hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler dahilinde kızın yaşadığının ve ölmediğinin söylenmesi, doktorun söyleminin tamamen yanlış bir bilgiden ibaret olduğunu kanıtlar biçimindedir. Bu da haber okuyucularının doktorun yanlış bilgi verdiğine inanmasını sağlayarak retorikliği yerine gelmesi sağlanmıştır.

SONUÇ

Son yıllarda sağlık sektöründe meydana gelen olaylar medyada geniş yankı bulmuştur. Sağlık sektörünün sürekli ve hızlı değişimi, birtakım sorunları meydana getirmiştir. Bu sorunların, çalışmamızda da dile getirildiği gibi bizce önemli olanlarından biri de, sağlık sektörünün, doktor-hasta, doktor-hasta yakını, sağlık personelinin kendi içerisindeki iletişimini kurgulayacak olan kurumsal bir iletişim tasarımına geçmemiş olmasıdır. Karaman'da yaşanan bu ve medyaya yansıyan bu haber de bile en küçük iletişim becerisinden uzak bir davranış bile sağlık sektöründe iletişime gereken öneminin verilmediğinin ve bunun medyaya yansımalarının belirtisidir.

Günümüzde sağlık sektörü, teknolojik gelişmelerden en fazla nasibini alan sektörlerin başında gelmektedir. Sektörün her türlü yeniliğe kendini hızla adapte edebildiği bir dönemde, insanlararası ilişkilerin temel taşı olan iletişim etkinliklerinden ve kurumsal/sektörel bir çabadan uzak durması sık sık medyaya da yansıyan iletişim kazalarına yol açmaktadır. McLuhan'ın belirtmiş olduğu 'küresel köy' olgusuyla dünyanın bir sanal ağ ile bağlandığı ve günümüzde uzakların yakın olması iletişim önemini de desteklemektedir. Sağlıkta iletişimde ise, sağlık personeli, hasta ya da bireylerle kurduğu kişiler arası iletişim aracılığıyla insana doğrudan hizmet verir. Hasta, hasta yakını ilişkisinde iletişimi kullanmanın amacı; hasta bireyi tanımak, anlamak, ihtiyaçlarını saptamak ve gidermeye yardımcı olmaktır.

Sağlık personelleri aynı zamanda hasta yakınları ile iletişimini pozitif yönde tutmakla sorumludur. Hasta yakınları, hastası için endişelenen, onun bir an evvel sağlığına kavuşmasını dileyen, acil durumlarda panikleyen, diğer zamanlardan farklı olarak daha kırılgan, daha stresli bireylerdir. Bu durumları göz önüne alarak hasta yakınları hususunda gereken profesyonel iletişim desteği verilmelidir.

Hasta yakınlarının daha önceden hastane deneyimleri olabileceği gibi ilk defa sağlık kuruluşuna gelmiş de olabilirler. İletişim kurarken bu durumlar göz önünde bulundurulmalıdır. Hasta yakını yeni bulunduğu ortamda korku, heyecan ve endişe yaşayabilir. Daha önceden yaşadığı, gördüğü bazı olumsuz olaylar önyargılı olmasına da neden olabilir.

Karaman'da söz konusu hastanede yaşanan olayda hasta yakını- doktor arasındaki iletişimsizlikten kaynaklanan vakanın haber analizi yapılmıştır. Analizi yapılan haber metinlerinde başlık, alt başlık ve haber içerikleri Van Dijk'in haber söylem analizine göre yapılmış ve yorumlanmıştır.

İnsanların sevdiklerini kaybetme korkusu, onların istenmedik davranışlar göstermelerine neden olabilir. Ani olarak ortaya çıkmış bir nedenle hastaneye gelen hasta yakınıyla sağlık personeli etkili iletişim kurmak zorundadır. Bu bağlamda yapılan analizde, haber metninde bahsi geçen olayın kültürel ve sosyal olarak Türk toplumunda saygın bir değer olan doktorların saygınlığının zedelendiğini göstermektedir.

Haber metinde verilen doktorun eksik ve yanlış bilgi vermesi, sağlıkta iletişimin öneminin bir kez daha vurgulanmasına neden olmuştur. Sağlıkta iletişimin pozitif bir duruma çevrilebilmesi için profesyonel destek almanın yanı sıra hasta ve hasta yakınlarının duyguları ile ilgili tüm verileri elde etmek için öncelikle hasta ve yakınları dinlenmeli ve empati yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aka Asiye (2009). “Antonio Gramsci ve “Hegemonik Okul”. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(12), 329-338.
- Bilgili, Can ve Akbulut, Nesrin Tan (2008). *Medya Eleştirileri 2008, Küreselleştirme Makinesi: Medya*. İstanbul, Beta Yayınları.
- Çoban Barış, Özarslan Zeynep (2015). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul. Su Yayınları.
- Devran Yusuf (2010). *Medya Söylem İdeoloji*, İstanbul, Başlık Yayınları
- Demirel Yüksel (2016). *Sağlık Hizmetlerinde Sağlıklı İletişim*. İstanbul. Akademi Yayınevi.
- Dursun Çiler (2007). “Eleştirel Söylem Çözümlemesi”, *Felsefe Ansiklopedisi* cilt 5 içinde (haz. Ahmet Cevizci), Ankara, Nobel Yayınevi.
- Erdoğan İrfan (2012). *Pozitivist Metodoloji ve Ötesi Araştırma Tasarımları Niteliksel ve İstatistiksel Yöntemler*. Ankara. Erk Yayınları.
- Keskin, Zerrin Ertan. (2004), “Türkiye’de Haber İncelemelerinde Van Dijk Yöntemi”, *Haber, Hakikat ve İktidar*
- Kula, N. (2001). “Gazetelerde Yer Alan Polise Yönelik Haberlerdeki Söylemsel Boyutlar: Gaffar Okan Suikasti Örnek Olayı”. *Polis Bilimleri Dergisi* , 4 (1).
- Mahiroğulları Adnan (2005). “Küreselleşmenin Kültürel Değerler Üzerine Etkisi”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Yıl: 2005 Sayı: 50, 1276-1286
- McLuhan Marshall R. Powers Bruce (2015). *Global Köy (The Global Village)*. Çevirmen: Bahar Öcal Düzgören
- Özer Ömer (2011). *Haber Söylem İdeoloji*. Konya: Literatürk Yayınları

- Özkan Zülfikar (2011). 66 Soruda Sağlıkta iletişimin Gücü. İstanbul. Optimist Yayınevi.
- Panayırıcı, Uğur Cevdet (2009). Postmodernizm, Kültür ve Reklam: Diyet Gıda Ürünü Reklamlarının Söylemi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. Yıl:2009.
- Sholle David J. (1994) “Eleştirel Çalışmalar: İdeoloji Teorisinden İktidar/ Bilgiye”. *Medya İktidar İdeoloji*, (Der. Mehmet Küçük), Ankara, Ark Yayınları
- Tümertekin Alp (2006). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. İstanbul, İthaki Yayınları
- <http://www.gazetevatan.com/doktor-bakmadan-kizin-oldu-dedi-baba-yikildi-864795-yasam/>(Erişim Tarihi: 17. 09. 2015)
- www.ensonhaber.com(Erişim Tarihi: 17. 09. 2015)
- www.sondakika.com(Erişim Tarihi: 17. 09. 2015)